

ZATVARANJE MATRA PROJEKTA

UVOD

Uloga, utjecaj i značenje sigurnosti i zaštite zdravlja radnika na radu prepoznati su od zakonodavca i struke, a sve više i poslodavaca te samih radnika.

Aдекватna primjena pravila struke i integriranje aspekta sigurnosti u poslovanje ima višestruku korist kako u socijalnom tako i u ekonomskom pogledu, a cijeli je niz čimbenika koji utječu na sveukupan sustav zaštite zdravlja i sigurnosti radnika. Osim zakonodavnog okvira svakako trebamo stručne, dinamične i moderne institucije koje će biti sposobne multidisciplinarnost ovog područja prosljediti svim sudionicima unutar sustava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu javna je institucija čije su aktivnosti definirane Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (N.N., br. 150/08.) i Zakonom o zaštiti na radu (N.N., br. 59/96., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08. i 75/09.) a nastao je spajanjem aktivnosti Hrvatskog zavoda za medicinu rada i Zavoda za zaštitu na radu kao jedan od rezultata prethodnog Matra projekta pod nazivom „Osnaživanje Hrvatskog zavoda za medicinu rada“ završenog 2007. godine.

Pozitivno iskustvo iz prethodnog projekta rezultiralo je nastavkom suradnje i otvaranjem

novog predpristupnog projekta pod nazivom „Jačanje Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu u području sigurnosti na radu“ koji je svečano zatvoren u listopadu 2011.

Suradnja je provedena s nizozemskim stručnjacima iz Ministarstva socijalne skrbi i zapošljavanja (Ministry of social affairs and employment), TNO-a (Netherlands Organisation for applied scientific research) i Nizozemske inspekcije rada (Dutch Labour Inspectorate).

Projektom je unaprijed definirana realizacija ovih zadataka:

1. procjena uloga, zadataka i nadležnosti institucija koje se u Hrvatskoj bave poslovima sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, usporedba sa sličnim institucijama u Nizozemskoj te analiza utvrđenih nedostataka s preporukama za njihovo poboljšanje
2. prijenos znanja s posebnim težištem na integrirani pristup zaštite zdravlja i sigurnosti kakav se primjenjuje u Nizozemskoj i drugim zemljama članicama Europske unije
3. savjetovanje o poboljšanju organizacijske strukture Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu i preporuke za osnaživanje Službe za sigurnost na radu

4. izrada akcijskog plana kojim će se integrirati multidisciplinarni pristup u aktivnosti sve tri službe unutar Zavoda te njegova djelomična implementacija.

TIJEK PROJEKTA I PROVEDNE AKTIVNOSTI

Definirani zadaci provodili su se tijekom 3 posjeta (misije) nizozemskih stručnjaka i jednog studijskog putovanja radne skupine Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu u Nizozemsku.

Prvi posjet, ožujak 2011.

Tijekom prvog posjeta nizozemske delegacije započeo je postupak analize nedostataka u sustavu sigurnosti i zaštite zdravlja na radu te njegova usporedba s nizozemskim sustavom. U svrhu postizanja ovog cilja održani su sastanci s predstavnicima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi te Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, inspekcije rada Državnog inspektorata, predstavnicima poslodavaca i ustanova za visokoškolsko obrazovanje.

Analiziralo se pravno okruženje Zavoda, zakonom definirani zadaci te vizija i očekivanja koje sudionici unutar sustava imaju od ove institucije, a posebice od Službe za sigurnost na radu.

Studijsko putovanje u Nizozemsku

Tijekom travnja organizirano je studijsko putovanje u Nizozemsku (Den Haag, Utrecht). Namjera studijskog putovanja bila je dobiti uvid u funkcioniranje nizozemskog sustava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. Delegacija Zavoda imala je priliku upoznati se s integriranim pristupom koji se primjenjuje u ovom području te uvidjeti da je učinkoviti sustav uvijek posljedica odgovornog rada, suradnje i uvažavanja potreba svih sudionika.

Primjer suradnje struke, poslodavaca i radnika su *Stručni katalozi* (Occupational Catalog) koji predstavljaju skup propisa, preporuka i pri-

mjera dobre prakse specifičnih za pojedinu gospodarsku granu, a stvaraju se radom udruženja poslodavaca i radnika koji imaju zajednički cilj vezan za poboljšanje uvjeta rada (primjerice, Arbouw, udruženja poslodavaca i radnika u građevinarstvu). Nakon što se usuglasi određena razina zaštite za pojedinu gospodarsku djelatnost, inspekcija rada nadzire provedbu u praksi.

Osim suradnje, tijekom prezentacije sustava obrazovanja za stručnjake zaštite na radu istaknuta je važnost kontinuiranog profesionalnog usavršavanja, kategorizacije i stručnih udruga koje na ovom području postoje u Nizozemskoj.

Prezentiran je software Storybuilder koji sadrži 36 scenarija analize uzroka nesreća na radu razrađenih temeljem 12 000 primjera stvarnih incidenata i akcidenata, a koji služi za istraživanje nesreća na radu i kao takav predstavlja koristan alat za učenje i definiranje preventivnih i korektivnih mjera.

Tijekom posjeta Inspekciji rada (Labour inspectorate) prezentirani su način rada i ovlasti inspekcije rada koja težište stavlja na preventivno djelovanje u kombinaciji sa savjetodavnom ulogom.

Bitno iskustvo tijekom putovanja bilo je upoznavanje s radom, aktivnostima i utjecajima istraživačkih instituta (TNO) na funkcioniranje cjelokupnog sustava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

TNO usko surađuje s Ministarstvom socijalne skrbi i zapošljavanja na brojnim područjima. Svoj plan i program rada zajedno s pratećim proračunom definira ovisno o potrebama i u konzultacijama s dionicima unutar sustava za razdoblje od pet godina. Suradnja se zasniva na različitim istraživačkim i znanstvenim projektima koje TNO provodi, prezentira rezultate nadležnom ministarstvu ili drugom partneru te temeljem uočenih trendova naručitelj usluge poduzima potrebne mjere. Tako primjerice, kada TNO provodi nacionalno istraživanje o uvjetima rada, rezultati ovakvih istraživanja mogu rezultirati promjenama u zakonodavstvu, različitim kampanjama i dr. aktivnostima u različitim upravnim područjima.

Jedna od inovacija prilagođenih potrebama malog i srednjeg poduzetništva jest elektronska procjena opasnosti zajedno sa Stoffenmanagerom koji služi kao alat za upravljanje opasnim tvarima sukladno REACH regulativi.

Posljednja stanica studijskog putovanja bila je posjet Tata Steel kompaniji, članici Tata grupacije koja ima 100 godišnju tradiciju, 114 poduzeća u 7 različitih područja. Tata Steel godišnje proizvodi 28 mil. tona čelika u 500 tvrtki diljem svijeta gdje zapošljava 80 000 radnika, a u proizvodnoj jedinici čiji pogoni su bili u programu putovanja dnevno radi cca 4000 radnika na proizvodnji čelika za automobilsku industriju, ambalažu i građevinsku industriju. Tijekom posjeta postrojenju upoznati smo s organizacijom i radom službe za sigurnost, načinima edukacije i osposobljavanja radnika, suradnje sa zdravstvenim službama i drugim ekspertnim partnerima.

Drugi posjet, svibanj 2011.

Drugi posjet nizozemskih stručnjaka obilježen je analizom provedenog anketnog ispitivanja među stručnjacima zaštite na radu te nizom radionica koje su bile alat kojim se prenosilo znanje.

Prezentacijom rezultata ankete i njihovom analizom predložene su moguće aktivnosti kojima bi Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu realizirao svoju ulogu u odnosu na stručnjake zaštite na radu.

Neke od aktivnosti koje se već provode su savjetovanja, izrade smjernica, održavanje seminara i radionica, a potencijalne buduće aktivnosti su izrada uputa za rad, prezentiranje primjera dobre prakse, izrada planova, organizacija i održavanje edukativnih programa te sudjelovanje u povezivanju stručnjaka međusobno, kao i s državnim i javnim institucijama.

Održane su radionice na temu istraživanje kompleksnih nesreća, analiziranje i učenje na temelju nesreća i stručnih kvalifikacija stručnjaka zaštite na radu.

Prva radionica osim vodiča za istraživanje nesreća i predstavljanja rada Nacionalnog odbora za istraživanje nesreća omogućila je uvid u kom-

pleksnost istraživanja svih vrsta neželjenih događaja bez obzira jesu li imali štetne posljedice ili ne, te važnost učenja iz njih u svrhu ispravljanja pogrešaka koje su izazvale nesreće i poduzimanja korektivnih i preventivnih mjera.

Potreba za jasnijim definiranjem uloge, zadatka, kompetencija i odgovornosti stručnjaka zaštite na radu u Hrvatskoj dodatno je ojačala nakon radionice u kojoj je prezentiran nizozemski model stručnih kvalifikacija stručnjaka zaštite na radu. Model podrazumijeva tri razine stručnjaka koji imaju različite stupnjeve edukacije, različite kompetencije i odgovornosti, a sustav ima precizno definiran mehanizam certifikacije s posebnim težištem na stručno udruživanje i obvezu kontinuiranog profesionalnog usavršavanja.

Treći posjet, listopad 2011.

Jedan od zadataka koje je Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu trebao odraditi za posljednju, finalnu misiju jest izrada akcijskog plana i preporuka za kompetencije stručnjaka zaštite na radu. Zajedno s nizozemskim stručnjacima analiziran je predloženi plan i preporuke vezane za kompetencije stručnjaka zaštite na radu, finalizirana analiza nedostataka i preporuke za poboljšanja kako unutar Zavoda tako i u cijelom sustavu sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

Projekt je zatvoren finalnim sastankom i prezentacijom provedenih aktivnosti i najvažnijih rezultata projekta predstavnicima ministarstava, sindikata, stručnjaka zaštite na radu, Državnog inspektorata i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

REZULTATI PROJEKTA: UTVRĐENI NEDOSTATCI, PREPORUKE I AKCIJSKI PLAN

Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu

Bitan nedostatak sustava koji onemogućava Hrvatskom zavodu za zaštitu zdravlja i sigurnost

na radu izvršavanje svojih zakonom definiranih zadataka jest nezadovoljavajući protok informacija o ozljedama na radu. Jedan od zadataka Zavoda definiranih Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zaštiti na radu jest praćenje i analiza stanja na ovom području. Analiza podrazumijeva dostupnost i obradu objektivnih statističkih podataka o profesionalnim bolestima i ozljedama na radu, neovisno jesu li one priznate od osiguravajućeg društva. Također je potrebno uzeti u obzir obvezu koju Hrvatska preuzima ulaskom u Europsku uniju vezano za izvješćivanje Europskog ureda za statistiku (Eurostat) sukladno ESAW i EODS metodologiji (europska statistika ozljeda na radu i profesionalnih bolesti).

Vezano za utvrđeni nedostatak preporuka je da se od nadležnih ministarstava (Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi) i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ojača i učvrsti obveza izvješćivanja Zavoda od poslodavaca i Državnog inspektorata o svim ozljedama na radu.

Strateško planiranje i izrada programa rada Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu u nadležnosti je predstavnika Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i predstavnika Zavoda. Preporuka je da se u planiranje aktivnosti Zavoda, koji je nacionalna institucija, uključe i drugi socijalni partneri i strukovne udruge. U strateško planiranje i konzultacijske postupke treba uzeti u obzir iskustva sličnih europskih i svjetskih institucija s tradicijom te proračun definirati za razdoblje dulje od 1 godine.

Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu provodi kontinuirano stručno usavršavanje specijalista medicine rada, a ovaj primjer bi svakako trebalo slijediti i kada su u pitanju stručnjaci zaštite na radu. U tu je svrhu potrebno razviti program radionica i seminara sukladno potrebama struke.

U Hrvatskoj nije uspostavljen neovisni sustav kontrole mjerenja uvjeta u radnom okolišu. Parametri poput buke ili mikroklimatskih uvjeta ne nadziru se dovoljno da bi se moglo govoriti o kontinuiranom praćenju rizika.

Jedno od mogućih rješenja za ovaj problem je certificiranje osoba čija prethodna edukacija i kvalitetni uređaji jamče kvalitetu provedenog mjerenja. U tu svrhu Zavod će inicirati izradu smjernica i radionica o pravilnoj uporabi mjernih instrumenata za potrebe praćenja uvjeta u radnom okolišu. Zavod će također inicirati konzultacije o pitanju definiranja certifikacijskog postupka za ove stručnjake uz prijedlog da sam Zavod bude nacionalno neovisno tijelo koje će na zahtjev drugih državnih ili javnih institucija, poslodavca ili druge stranke provoditi mjerenja i pružati drugo mišljenje.

Stručnjaci zaštite na radu

Premda stručne udruge nisu obveza koju Unija nameće, one ipak mogu bitno pridonijeti podizanju kvalitete rada i razvoju struke. Takve udruge imaju snagu i potrebni legitimitet u fazi predlaganja propisa, uočavanja i isticanja problema kako struke tako i samog sustava i u konačnici, rješavanja poteškoća s kojima se susreću stručnjaci zaštite na radu.

Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, zajedno s ostalim dionicima u sustavu može pridonijeti razvoju nastavnih programa i disciplina za profesionalno usavršavanje stručnjaka te izgradnji i definiranju sustava recertificiranja stručnjaka čime će se stvoriti obveza kontinuiranog usavršavanja, a samim time podići kvaliteta rada i dignitet struke.

Hrvatska

U Hrvatskoj razina svijesti o problematici sigurnosti i zaštite zdravlja na radu nije dovoljno razvijena kod poslodavca kao ni kod radnika. To je samo jedan u nizu razloga koji vode do vrlo visoke stope bolovanja zbog ozljeda na radu i bolesti vezanih uz rad i niza drugih neželjenih posljedica. Sa ciljem podizanja svijesti o ovoj problematici, Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i predstavnici ministarstva koji su zaduženi za suradnju s Europskom agencijom za sigurnost i zdravlje na radu razvit će, predstaviti i implementirati različite aktivnosti i kampanje kojima će se ova svijest podizati.

Također, Informacijsko središte (Focalpoint) Europske agencije za sigurnost i zdravlje na radu trebalo bi predstaviti model upravljačke strukture zasnovan na tripartitnoj suradnji, čime će se osigurati suradnja vlade, poslodavaca i radnika.

ZAKLJUČAK

Predpristupni programi koji su na raspolaganju zemljama kandidatkinjama, posebno ako je riječ o fleksibilnim programima koji ne traju predugo dobar su način učenja, usavršavanja i jačanja njezinih korisnika.

Završni Matra flex projekt je u kratkom vremenu omogućio uvid u sustav zemlje i njezinu organizaciju u području zaštite zdravlja i sigurnosti

radnika uz mogućnost učenja na konkretnim primjerima i iskustvima uz stručno vođenje eksperata otvorenih za suradnju.

Najupečatljiviji segment završnog projekta svakako je istaknuta potreba za kvalitetnijom suradnjom i međusobnim uvažavanjem sudionika unutar sustava, prihvaćanje integriranog pristupa i koncepta multidisciplinarnosti uz neizbježan preduvjet ispunjavanja svih zakonom definiranih obveza.

Cilj i svrha sigurnosti i zaštite zdravlja na radu jednaki su za sve sudionike, a isto tako sve aktivnosti koje proizlaze u svrhu postizanja ovog cilja moraju biti proizvod zajedničke suradnje i uvažavanja potreba i mogućnosti svih sudionika u sustavu.

*mr. sc. Ivana Krišto, dipl. ing.
Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, Zagreb*